

Вх. № 238 КЛ
Дата 09.06.21г.

Конституционен съд на България
Председател Борис Велчев
1594 София, бул. Дондуков № 1

по електронна поща на адрес secretariat@constcourt.bg

Берлин, 28 май 2021 г.

Относно: Въпроса за конституционността на конституционно дело № 6/2021

Уважаеми господин президент Борис Велчев,

Изпращаме ви това писмо от името на ILGA-Europe и Transgender Europe (TGEU).

ILGA-Europe – Европейското представителство на Международната асоциация на лесбийките, гей мъже, бисексуалните, транс и интерсекс хора, е независима, международна неправителствена организация, която се стреми да защитава човешките права на ЛГБТИ хората, които срещат дискриминация, основана на сексуална ориентация, полова идентичност или изразяване на пола и полови характеристики. ILGA-Europe обединява над 600 организации от 54 държави в Европа и Централна Азия.

TGEU – Трансгендър Европа е организация, представляваща транс общността в Европа и Централна Азия, в която членуват 172 организации от 48 различни държави.

По въпроса за конституционността на **конституционно дело № 6/2021** подписалите настоящото писмо с уважение представят някои бележки за Вашето обсъждане. Като организации, представляващи транс и интерсекс лица на регионално равнище, смятаме, че нашите коментари биха могли да Ви допринесат при оценката на разглеждания от Вас случай.

Върховният касационен съд отправи въпрос към Конституционния съд, доколко правното признаване на пола на дадено лице е съвместимо с българската Конституция, а именно с правото на личен живот (чл. 32, ал. 1), както и с международните задължения на България, произтичащи от Европейската конвенция за правата на човека и правото на ЕС.

Подписалите настоящото писмо с уважение заявяват, че правното признаване на пола е свързано с основните гаранции за личния живот на човека и интимния аспект на

половата идентичност на човека, които не могат да бъдат нарушавани с позоваване на езиковите особености на българския език. Други държави с езици, в които не се прави разлика между „пол“ и „род“ („джендър“), са приели процедури за правно признаване на пола, без да изпитват затруднения по отношение на тяхната конституционност. Такъв е случаят например със законовите процедури за признаване на пола в Германия, Австрия, Швейцария и Дания, въпреки че немският и датският език не правят разлика между „пол“ и „джендър“.

Освен това подписалите се аргументират, че член 5, параграф 4 от Конституцията изисква от България да спазва международните си задължения в областта на правата на човека, произтичащи от ратифицирането на Европейската конвенция за правата на човека (ЕКПЧ). Европейският съд по правата на човека (ЕСПЧ) редовно тълкува член 8 от ЕКПЧ, правото на личен живот, като предвижда позитивно задължение на държавите – страни по Конвенцията, да признаят половата идентичност на дадено лице.¹ Предвид интимния характер на разглеждания въпрос, свободата на преценка, предоставена на държавите – страни по Конвенцията, е ограничена. Процедурите за такова признаване трябва да обхващат и правно признатата идентичност на лицето и да отговарят на изискванията за бързина, прозрачност и достъпност.²

В своите заключителни наблюдения от 2018 г. относно задълженията на България по Международния пакт за граждански и политически права (МПГПП) Комитетът на ООН по правата на човека (КПЧ) изрази загриженост относно пречките пред промяната на правното признаване на пола, включително информацията, че съдилищата поставят като условие за такава промяна, преминаването на хормонална терапия. Комитетът на ООН по правата на човека призова българската държава да „създаде проста и достъпна административна процедура за промяна на гражданското състояние по отношение на половата идентичност, която да е в съответствие с Пакта“.³

Насочваме вниманието ви и към неотдавнашно решение на⁴ унгарския Конституционен съд, в което се постановява, че „в рамките на позитивното задължение на държавата тя не може да създава процесуална рамка, която ограничава по противоконституционен начин право, гарантирано в Основния закон“. Унгарският конституционен съд изтъкна по-специално решението си от 2018 г.,⁵ в което се заявява, че възможността за промяна на пола и името е неограничимо основно право за транссексуалните лица. Успоредно с това, унгарският Национален орган за защита на данните и свобода на информацията, излезе със становище,⁶ че невъзможността за законово признаване на пола нарушава член 5, параграф 1, буква г) от Общия регламент относно защитата на данните (ОРЗД) на ЕС⁷. Последният изисква личните

¹ Вж. например *Goodwin* с/у *Обединеното кралство* (жалба № 28957/95) [2002 г.], *I. с/у Обединеното кралство* (жалба № 25680/94) [2002 г.], *AP, Garçon и Nicot* с/у *Франция* (жалби № 79885/12, 52471/13 и 52596/13) [2017 г.].

² *Garçon и Nicot* с/у *Франция* (жалби №№ 79885/12, 52471/13 и 52596/13) [2017 г.], *X с/у Бивша югославска република Македония* (жалба № 29683/16) [2019 г.], *Y.T. с/у България* (жалба № 41701/16) [2020 г.].

³ Комитет по правата на човека на ООН Заключителни наблюдения по четвъртия периодичен доклад на България, ССРР/С/ВGR/CO/4, 15 ноември 2018 г.

⁴ Решение на Конституционния съд на Унгария III/02030/2020, 9 март 2021 г. Достъпно на: <http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/CB4CA4E8F72D33DFC125863A00604976?OpenDocument>.

⁵ Решение на Унгарския конституционен съд 6/2018. (VI. 27.), 19 юни 2018 г. Достъпно на: [http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/c69d7f599b3ce25dc12580e3005e784b/\\$FILE/6_2018_EN_final.pdf](http://public.mkab.hu/dev/dontesek.nsf/0/c69d7f599b3ce25dc12580e3005e784b/$FILE/6_2018_EN_final.pdf).

⁶ Писмо №. NAIH-944-3/2021 на Националния орган за защита на данните и свобода на информацията

⁷ Регламент (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета относно защитата на физическите лица във връзка с обработването на лични данни и относно свободното движение на такива данни и за отмяна на Директива 95/46/ЕО (Общ регламент относно защитата на данните), от 27 април 2016 г.

данни да бъдат „точни и, когато е необходимо, да се актуализират; трябва да се предприемат всички разумни мерки, за да се гарантира, че личните данни, които са неточни, като се имат предвид целите, за които се обработват, се изтриват или коригират незабавно“.

Освен това България гласува на Световната здравна асамблея през 2019 г. за това Световната здравна организация да спре да класифицира транссексуалните идентичности като психични разстройства. С този свой глас България призна и подкрепи международния медицински консенсус, установяващ, че не съществуват стандартни пътища за развитие на половата идентичност на човека и следователно не може да се изведе патологично психиатрично отклонение. Накратко: всички полови идентичности са равностойни и валидни.

Всички държави, членки на Европейския съюз, са задължени да спазват Хартата на основните права на Европейския съюз (ХОПЕС) при прилагането на правото на ЕС. Освен това, член 4, параграф 3 от българската Конституция задължава България да играе конструктивна роля в изграждането и развитието на Европейския съюз. Членове 1, 3, 7, 8 и 21 от Хартата на основните права на Европейския съюз (ХОПЕС) задължават подписалите я страни да защитават достойнството, неприкосновеността, личния живот и информационната автономия на човека.

Член 28 от КПС поставя задължението пред държавите – членки на ЕС, да осигурят равен достъп на жените и мъжете до заетост, работа и заплащане. Съдът на Европейския съюз (СЕС) следователно тълкува тази забрана за дискриминация по полов признак, така че да защитава и транссексуалните лица. В делото⁸ *P.S. срещу Съвета на графство Корнуол*, Съдът на ЕС стигна до заключението, че дискриминацията на лице, което е преминало, преминава или планира да премине през лечение за смяна на пола, засяга именно същността на въпросната защита. Специфичната дискриминация, касаеща транссексуалните хора, е насочената към дадено лице, защото то не отговаря на очакванията, възлагани му поради пола, определен при раждането му. В § 1, т. 17 от Допълнителните разпоредби на българския Закон за защита от дискриминация е предвидена подобна защита по признак „промяна на пола“ във всички области на живота, като се посочва, че дискриминацията в случаите на промяна на пола е дискриминация по признак „пол“ и следователно е незаконна.

Правото на ЕС не налага никакви изисквания за законово признаване на пола на своите държави членки. Въпреки това лице, чиято полова идентичност не е призната с официални документи, не може да участва например на пазара на труда без да стане обект на дискриминация⁹ и не може да упражнява правото си на свободно движение¹⁰.

⁸ Дело C-13/94 *P. срещу S. и Съвета на графство Корнуол* [1996 г.], параграф 21. Вж. също дело C-117/01 *K.B. срещу National Health Service Pensions Agency и Secretary of State for Health* [2004], дело C-423/04 *Sarah Margaret Richards срещу Secretary of State for Work and Pensions* [2006].

⁹ Вж. Генерална дирекция "Правосъдие и потребители" (Европейска комисия), 2020: 2020: Законово признаване на пола в ЕС. Пътят на транссексуалните хора към пълно равенство; достъпно на <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/7341d588-ddd8-11ea-adf7-01aa75ed71a1>.

¹⁰ ILGA-Europe, 2021 г: Правен анализ на пречките пред транссексуалните, небинарните и интерсекс лица във връзка със свободата на движение в Европейския съюз. Резюме; достъпно на: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/202102_TNBI%20Freedom%20of%20Movement%20legal%20research%20Executive%20Summary.pdf.

По този начин правното признаване на пола е предварително условие за ползване на гарантираните от ЕС права и свободи.

Предвид гореизложеното, с уважение ви призоваваме да разгледате въпросите, които са ви представени, от гледна точка на основните права. От това следва, че правното признаване на пола е не само съвместимо, но и изисквано от българската Конституция, не на последно място чрез международните задължения на България в областта на правата на човека, които имат конституционен ранг.

С уважение,

Masen Davis

Изпълнителен директор на TGEU
masen@tgeu.org

Evelyne Paradis

Изпълнителен директор на ILGA-Europe
evelyne@ilga-europe.org